

ACC. N:R M. 13526:1-19.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ebbe Ebbesson Skåne
Härad: Bjäre Berättare: " " "
Socken: Skåne Berättarens yrke: fjörkan
Uppteckningsår: 1954 Född år 1876 i V. Karp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Man och kvinna. s. 1-19.

N. M. 39.

Känliga Egenskaper ACC. NR M. 13526:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

N. M. 39

Om en man är husmörk eller cendrè, och gäcker upp
märksamhet genom sin hållning och uppträdande, är
inte det avgränsande om dömmet. Mera gäller om han
är intelligen, uppmärksam, artig och hjälpsam, inte ha-
ra motacker flickor utan motgående som behöva hjälp.
Mannen är ju fysiskt starkare än kvinnan, därför bör han
jag förändighet och förgnåga att utträtta bakom och förgå i
hemmet vilket han inte orkar, om han eller är praktisk.
Särskilt bör han ha en bärbar humör, utan fjäsk och bara härdig.
Han är karl och en nämnda egenskaper bör han bälva
kvinnofolkestycke. Till det som andas höjst och chör-
iskt hos en man kan jag inte avge bra feldes begrepp.
"en man ska stå vid sitt ord" betyder han det sägsk. Han
vara en kärning. Örigtigt i allmänhet är nog kvin-
nan lika ordhållig om inte mera.
Hast, käpp och delbeka och knia, början ju det unga
flickor, vilja stoltsera med sin man. Äls de inte karlar.
Lika är det med skägg för en 75 år gammal man.
Det var allmänhet med skägg eller armen stor. Minstade

Ett gammalt ordspråk sade, att en krus eller skäg
 var borta ett ägg i en balt. Det var väl en man, med skäg
 som funnet på det. Här på kusten, var det inget ovanligt
 att unga pojkar bätte tånera sig, vilket de sedan angick
 offranden gärna ville gagna smycken och prydnader
 eller på annat sätt erbjöds. Helt enkelt, sade det "det
 är riktig manuell", vilket inte ansågs hedrande.
 Men nog ville de gärna ha en bager urkedja, machett-
 knappar el.d. Det fanns gamla silverknappar, som
 påstås har använts i skorna av vänner. I urkedjan
 var det gärna en bager medaljona el.d. Min far hade en
 kompressur med en i diameter inladdad i en bagerkond
 och ena i tyg att den är över Värmland. Än den latta-
 rande skapt rättvisande. Att det skulle vara opassan-
 de för barna att visa intresse för binner och husla
 med dem, har jag aldrig hört. Jag håller med högt
 och mycket, för om bager de mycket mera för bager
 för ännu, och det var många som själva skrev
 bager.

Och musik i skolor mycket mera. För än nu fanns
och harmonika bar det många som försökte sig på
och bykholmarna fanns det också, numera godkän-
nes inte sådan musik vid dansstillsättningar och
skall bara orkester eller radiogramfoner.
De så kallade "kloka" voro gottansedda och bökta
och genom biärstudium och praktisk voro de också
ganska duktiga ibland, det var ju en värd i "söden i
lättare fall", när det inte var så gott om läkare och läkare.
Det var flera som voro särskilt intresserade och
gamla födderiska råd och recept kunde de i alla
härsligheter. Fiknaden bar det med kreatur och
trafiker. Man fanns inte utan långt till, så bar det ju
att hänvända sig till någon som begrep lite mera.
Ti hade en granne hemma som bar ganska blicklig
att hylla krök, som han ofta brukar säga och
sag hörd det bar några som dog för honom. För
de till synes så djuka att inte hade sig till det så
han det genast.

Kvinnliga Egenskaper

En kvinna får vara öfvermått bälprakt. Om tid behöf-
f fråga om utseende, ska hon vara välklädd,
utan prål, och så att hon inte bäcker uppseende,
varken för elegant, eller för enkel. Om hon så besvärat
med vackert utseende utan tilljordhet och full-
het, skulle man tro att hon har kärlekske.

Kvinnlig färdighet är väl, individuellt, den som har
anlag och lust för ett en annan för något annat.
Mjukhet beroende på omgifnen hon trivs till, uti
skilf man och barn. Har hon väl öva sinnet betyg-
alder, men mot främmande helst sparsam med dem.
Mjukhet nära och goda vänner kunna vid sär-
skilda tillfällen visa omhet mot varandra men
det är inte så vanligt. Den modern är väl den som
har mesta anseendet inom familjen, det är väl, hon
som har det avgörande ordet i hushållet, och har

hand om nyheter och förändring, om hon är kompetent
till det. Det mesta är de manliga och kvinnliga fam-
lje-medlemmarna jämbördiga på de bästa ställen,
men för barn det inte. Isst. fångs brödrar och systrar
äro vid samma bord, men systrarna sitta på ena
upps. Bröderna på de bästa av de kläder och skodon. Men
medan bröderna sitta och sitta på dem, och somliga skulle
också ha hjälpt till att klä sig, knyta halsduken. Men
är en pojke från barndommen. Vard att passa sig i jätt
vill han inte ha någon hjälp även om han är en eller
annan anledning skulle behöva den, ingen kan
göra det till hans. Fjölde äro i det hämnen det
bättre än andra gränse ha blivit bända att reda sig
och skulle aldrig ha varit söner uppföras till att bli
upprättade! Det är nog länge sedan att det ens så
omständigt att kvinnor banded ut i vilken
1800 skulle de ungdomarna resa på i flokkan
om sommarskollarna till stranden och bada

6
Kvinnornas plats i kyrkan var till vänster om
stora ingången och var fortfarande ibland, men
det är inte så noga nu. Där hade ju inte kvinnor
na någon hörsitt i stämman, utan änkor och egen-
domslösa fingo ju hörsitt för sin egen dom.
Förkladden användes dels till vardags, och dels
till finare tillfällen. I stora användes vita förklä-
den som bar nästan lika långa som klänningarna
och till äldre kvinnor bredd på de gingo över höfta-
na. Står flickorna blev bararna färdiga och de
stämman de pleckade i sin hemgift efter känd
som den blev färdig. Ju och inte om håret fick
bäras bort, men på alla gamla porträtt ha
äldre kvinnor en silkeduk på eller någon sorts
mössor. En kvinna skulle bara ämbärra och känd
om sin heder att få barn före äktenskapet eller
utan äktenskap var stor skam. Det var inte lätt
för en kvinna med oäkta barn att bli gift.

6

Men så gäll. dällan en kinnna tida, men
däremot köra och rakta färar var en stor bär.
Att kinnman skulle ha fallenhet för troldom, eller
kunna skada den som g. jorde henne emot, är nog
länge sen det troddes. Men däremot om en man
skulle gå ett ärendes och möte en äldre kinnna
så blev ärendet misslyckat. Men farfar skulle gå
och köpa god, när han kom till grunden möte
han en kinnna som ofta besöka gå till bär.
Han blev då berömd och skilte på henne
så han blev grätfärdig, farfar gick in och bär-
de och gick en stund efter. Då hade snor varit
lite och det efter att ingen kinnna var i bär-
ten. En annan gammal köpman skulle gå till
banken rätt långt från hemmet när han kom
ut på vägen märkte han glömta bankboken med
det var gale att vända och hämta det glömda.
Han gick hit han skolat gå, för att dagen efter gå till banken
med boken.

Marlins gräken och bryddor.

Stannan skulle förrätta alla hästar, och boade
ju mest lämpade för honom. Ett yrke som an-
alla män var mycket illa ansett för en 60 år sen
var att slakta hästar, det var så illa en man ville
äta sig det, de kallades slaktare som gjorde det.
Om en häst dog länge de isänd grävde med hären
med skinn på foten att hästbuden var dyrt, men
ingen man ville äta sig att få den och kallas
slaktare. Det var många som ej häller åt hästköt
om det rådde att det var hästköt. Det var många
arbeten som en man enbär gick borta för. När
om han feller skulle mjölka, sprida gödset, råda,
eller binda upp drädd. Han kunde mycket bäl-
sta och stå på om kvinnans arbete, skulle han
inte flytta på sig och ta ett handtag. Det var något
som kallades flytta ur lag, som en man inte kunde
på grund att inte förest, så blev han frigår det.

När männen tröskat såden skulle den renas.
Innan det fanns "slarpor" finge de använda andra
metoder för att skilja ogräset från såden.
Först skulle den "kösas" det vill säga kasta sådes-
bunken (drören) från ena sidan av logan till den
andra fram och tillbaka för att allt höst ogräs skulle
slungas bort. Jag har sett det som barn. Trodde att de
satt och lekte. Sedan såden kastats ett par gånger
skulle den "flydas". Ett fint bäl tog en del såd,
spakades och sedan snörades runt med ett tvist
knepp så de finge ogräset att samlas i mitten för
att sedan plockas bort med handen. Det var
kvinnornas arbete trots att det var strängt mu-
nera är det väl knappast någon som kan knepet.
Ett annat arbete som också kvinnor brukade göra
var att lägga loga. 1894 var det två kvinnor, mor
och dotter som lade loga i mitt hem det var deras
specialitet och ansågs vara skickliga. Den gamla var
över 80 gammal.

Den gamla salade om, hon varit med i
 Helsingborgs byggnads 1889, då hade hon som
 10 år vid varit i skola, sin mor hon kunde väl- och
 nu vid den tiden. Förhållningen skulle de själva
 hjälpa till med några personer från varje husstall.
 De som då inte skulle eller ville, fick de vara
 folk i sitt ställe. Sedan mera fortfor mor och dotter
 igen i andra led att lägga logar, det var noe ett
 stort arbete men väl betalt, de voro kända som skick-
 liga. Det behöves många skjutbar till att häm-
 ta limmare (Blålara) som togs på havsbottnen
 endast på ett ställe på kusten. Det tog jte tid att
 lägga varje lass, och det var tungt i arbetet
 som vägen var mycket ojäm och i en del 2 km lång.
 Det kunde inte bärtas på lasten de skulle arbetas
 efter hand. Vad de använde för redskap kom
 mer jag inte ihåg, och håller om leran blandades
 med något annat än batter logar skulle vara
 hård samman slät.

Det mest banliga sysselsättning för självförsörjande kvinnor var klädsömnad och var hon ansedd som skicklig hade hon mera att göra än kunde medhållas, antingen gick ^{hon} bort i hemmet eller sydde i sitt eget hem. I den tiden var det inte tal om 8 timmars arbetsarbete, det blev oftare 16 och ibland mera. Men det var också andra arbeten kvinnor kunde göra sig för bävnad spånad m.m. De kunde nog också gräva i jorden vid behov, stå inte bara lin utan också säd. En gammal bror en mors bror till sin dotter, Du skall sitta i sängen bara cyja fötter får du vara så om dörrarna stängda, så om eld och så är släkte för pigan kan man inte lita på.

Tid slätter är det mannen som slog gräset. Kvinnorna gingo efter & strängde (breddde ut det) och behare bände det om det behöodes. Kvätkäckt har inte brukas här, åtminstone har jag hört det omhela

Läkekunsten var nog inte kvinnornas särskilda
kunskap, det berodde dels på anlag, dels på lust.
Spinet i ladugården var gäss, hörs och får, samat
spin, som kom på kvinnornas lott att fladda. I se-
nare år när skinskötseln blivit mera anordnad ha
männan övertaget den, det har också blivit för hårt
bete för kvinnor om det ska skötas rationellt med
många spin. Vid linträkning får männen hjälpa
till med krassa (krossa) den man ska kunna krassa
till 2 kvinnor så det blir 3 i laget. Det är väl
en tyngre "trödda" mannen erbjänder för att krossa
kvinnor i arbetslaget. Det ett stort arbetslag. Lite
kommer nog en massa skämt men i stort arbets-
lag vid tex linträkning är det så mycket larm
så det kan inte höras, det blir väl enklast de tre
som arbeta tillhopa. När man betedde sig
när de var ensamma i arbetslaget är ju inte
lätt att göra för dem som inte med. Det beror väl
på kvinnans laggen, om hon vill gå in på deras skämt.

(12)

Linbräknung började om kvällarna, och skulle
hållbara färdigt till dagningen då de finge frukost.
Som barn var jag en gång med mor till Morfars då de
hade brudegille. Mor skulle hjälpa till i hushället för
pigorina skulle bara med i arbetet. Jag minns bara
ett stort långbord dukat där var nog minst 20 per-
soner på varje tallrik låg en halv hembakad sött-
brödskaka, i hela underskorpán var bredd tjockt
med smör så inte skorpán syntes. Det var många
små kakor. Vad de eljest finge till frukost minns jag
inte, det var endast det underliga med brödet. Jag minns
sedan skulle de hit på logan och skäpta det lin-
de bräkat, då bände de bröddan, o mot den skäpta-
de de, huru det gick till kan jag inte beskriva,
dels har jag aldrig själv gjort det o har inte heller
sett det sedan dess. Minns bara att det sjöngs visor
och talades om historier, och nog hade ^{der}roligt
den ena skrattalvarn avlöste den andra.

13

13

Shure det dörhöll sig om en kurren inträdde
kan man ju inte säga något om tydligt blir det väl
tydligt, såga särskilda seder eller traditioner där
om ~~har~~ har jag inte hört, möjligtvis kan det skämmas
lätt med ett par, som det också brukar vara andra.
Tid taglaga fört binder kvinnorna kransar
och gå dit med och sedan gå de bara med på
gillet senare. Liksom på sommaren vid Maj-
stängen, då är det också flickorna som fin-
der kransarna och klär majstängen för att
sedan dansa kring den, inte bara den kvällen
utan flera kvällar sedan så länge den håller
sig grön och fin. ^{I Körde gille} ~~Thorsdag~~ är endast på större
gårdar och då var det endast för dagsverkar
och fjärrare som under sommarens hjälpt dem
med arbetet. Då var det först en bra middag
och sedan dans hela natten med kaffe med
bröd och förrisningar. ^{I Körde gille} är så länge
sen det brukar, att det är knappast någon minns det

Tid barnlödret jag har inte hört ontalas att
maken eller någon annan man skulle vara
med vid tillfället det är kanske olika i olika
hem. Skulle någon främmare man komma
in i hem där ett ödöft ligger brukade han
lägga en blant till den nyfödda. Det sådes
att den lille fyg deras morska eljesh.
Den som bar fram barnet till dopet skulle
vara närmsta släktingen på faders eller
moderns sida. De som bar till svenner
och brudrigor (färner och marskalkar) på bröl-
lopet bord bar till svenner till första barnet
tid brölloret jag har inte hört ontalas "Pönneman" i bar-
tid annat än på skämt möjligen har det varit bruk-
ligt för länges tid tillbaka. Har inte heller hört att män
och kvinnor hade några särskilda öbbslor före bröllo-
ret. Alla hjälptes åt att klä och eda öbbslor för brud
paret, likaså att kläda och dekorera kyrkan med blom-
mer och grönt om bogen bar i kyrkan.

Tilket var ett intressant arbete och mycket skämt
förekom, men ansträngande, har flera gånger varit
med om det höjda minisgdom. Tid själva bröllo-
pet skulle fåjess en ö brupigor (Markalkar o tärnor)
Stå för uppställningen av trakteringen. För länge sen
var det sed att alla som boro utanför och skulle skada
bruden skulle också trakteras med vin eller brännin.
Så fördrades att ha mycket på lager. 1854 var det ju på
förslag om förbud på hembränning. Mor talade om att
i hemnas hem skulle igång med stor bränning innan
lagen gick igenom. Äldsta dottern var gifta och hon och
skulle väl snart bli bröllop. Tid det bröllopet och
flyttgillet hade nog också gått till masseri's med sprit.
Efter tiden's sed 1862, varade kalasandets mest en hel
veckas. Vid de andra två brölloppen för mor och moster.
15 år senare var det betydligt enklare, men klart var
de dock i 3 dagar, men då var det en nyare tid som bru-
tet in.

Det enda skämt vid brölloren jag hört var att det
"sullas", om det eller krus eller bleibotända så
gjorde gästerna ^{det} och sjönga "Sullavisar" det till
kom uppsvingen (färder och maskalkar) att söka
rätt på det tömda och fyllda så länge det var tömt
höllo de på att sjunga "Sullavisar". Jag frågat
på många håll för att få höra "Sullavisar" men
det är ingen som kan den nu, och de flesta har inte
hört det ontalas någon gång. Farfar talade om den
och hade också kunnat den men glömt den.
Vid begravning var inte kistan färdig köpt vilket
den brukats den sistu beket, ~~det~~ och det en snicka-
re på orten som gjort den och då var den svart
målad. Det fanns att få köpa svart tyll med vita stjer-
nor på att beeka och kläda den runt om med. Att
det skulle vara någon skillnad på olika kön till
kisterna ej håller att det skulle vara någon skill-
nad på ordningen på jordlästrungen om det två samtidigt. 17/
har jag inte hört.

Storgärdet skulle ju de närmast börjande och
slutande gå eller köra närmast efter liket.
Det var gamla kvinnor som boro bunda till det, vilka
bäddde likklädslar ö kläddde liken men jag minns
det inte så det var väl förra årfun dra det. Räk-
ning och klippning kunde karlar och kvinnor hjälps åt
attigen användning på häften eller kyrkostängning
till skildnad på olika kön har jag inte hört om talas.
Däremot skulle liket bäras hela vägen till kyrkan
och inte köras, det var själsfullingar som kördes
till kyrkan. Och de finge inte bäras in på kyrko-
gården genom grinden utan kiotan lyftes över
gårdsgården in på en särskild plats på kyrko går-
den. Och här föroredningarna äro länge seden, men
jag minns dock att en gammal man sagt ifrån
och de ville bära honom till kyrkan så han
inte kom till graven som en själsfulling.

^{Kvinnorna}
Tid hänger, bar det väl hem hade det mesta ar-
betet, men det kunde ju vara ett och annat som
kvinnorna inte orkade. I de gamla ryggåsstugorna
där bäggarna skulle klädas till jul och midsom-
mar kunde ju inte kvinnorna ensamma ordna
allt. Till jul skulle det lavas, bed på ugnen,
det bar mycket roga, först skulle biden vara
färdig och väl kluten och baken baken. Det bar
vanligen far i huset som förrättade det arbetet,
framvidan ut mot stugan skulle bara jämn och
slät, och hållt alla tråd lika. Den som inte har sett
en ryggåsstuga, har svårt att förstå det.
Ungdomens kungägesformer kan jag inte för-
ra mig om, huru pojkar tala. I sin mellan
kan man ju inte beta någonting, om det skäm-
rades i ladorna på somrarna vet jag inte heller.